

Høringssvar fra Foreningen Norden, oversendt den 9. mai 2017, om:

**Overordnet del – verdier og prinsipper. Høringsutkast fra Kunnskapsdepartementet
10.03.17**

I utarbeidelsen av *Overordnet del – verdier og prinsipper* må Kunnskapsdepartementet vise at Norge tar forpliktelsene og målsetningene i Helsingforsavtalen på alvor. **Læreplanverket må tydelig formidle at alle barn skal ha undervisning om Nordens kultur, språk og samfunn, med formulering på grunnleggende og prinsipielt plan i den nye Overordnet del – verdier og prinsipper.** Videre må dette følges opp og innarbeides som kompetansemål i læreplanene for de ulike fag.

Foreningen Norden foreslår følgende tillegg (i rødt) til teksten i *Overordnet del – verdier og prinsipper*:

1.2 Kultur, identitet og mangfold

[..] Det har gitt grunnlag for en styreform og en rekke verdier og kulturelle tradisjoner som bidrar til å samle menneskene i landet. **Det har også gitt grunnlag for et sterkt og langvarig språk- og kulturfellesskap i Norden.** Den samiske kulturarven er også en del av kulturarven i Norge.

[..] Innsikt i lokal, nasjonal, **nordisk** og internasjonal kulturarv er av betydning for elvenes danning og identitetsutvikling.

[..] Utviklingen av et felles språk er en forutsetning for at samfunnet skal fungere. **Opplæringen skal også sikre alle elever kunnskaper om de nordiske språkene.** Samtidig gir språklig mangfold alle elever verdifull erfaring [..]

1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

[..] Elevene skal motiveres til å skape og til å vise engasjement og utforskertrang. **Nordiske og internasjonale perspektiver og samarbeid er en viktig kilde til inspirasjon og engasjement.**

2.1 Danning og helhetlig kompetanse

[..] Opplæringen må legge til rette for at arbeidslivet får tilgang på kvalifisert arbeidskraft, og legge grunnlaget for kvalifisering for, rekruttering til og deltakelse på alle områder innen for utdanning, arbeids- og samfunnsliv **i Norge, Norden og internasjonalt.**

2.6 Tverrfaglige temaer

[..] De tre tverrfaglige temaene tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsordninger som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet, i lokalsamfunnet, nasjonalt, **nordisk** og globalt.

3.2 Et inkluderende læringsmiljø

[..] Skolen kan ta i bruk forskjellige arenaer for læring. Ulike former for lokalt, nasjonalt, **nordisk** og internasjonalt samarbeid med aktører i organisasjons- og arbeidsliv kan forankre elevenes læring i aktuelle spørsmål og autentiske sammenhenger.

Undervisning om Norden er nedfelt i forpliktende nordiske avtaler

Med *Helsingforsavtalen* har Norge forpliktet seg til å gi alle elever undervisning om Nordens språk, kultur og samfunnsforhold gjennom skolen og utdannelsen¹. Med *Deklarasjon om nordisk språkpolitikk* søker de nordiske landene å opprettholde de nordiske språkene som Nordens samfunnsbærende språk, og å styrke nabospråkundervisningen i skolen². For å overholde avtalene og målsetningene må Kunnskapsdepartementet arbeide dem inn i læreplanverkets verdigrunnlag og prinsipper.

Nabolandene følger opp Helsingforsavtalen på hver sin måte i sine læreplanverk³. Valgene som Kunnskapsdepartementet foretar i *Overordnet del* vil sende tydelige signaler, positive eller negative, til de nordiske avtalepartene om Norges forpliktelse til traktaten spesielt, og det nordiske samarbeidet generelt. Holdningen til det nordiske samarbeidet og dets betydning sendes selvfølgelig også til skolesektoren, skoleeiere, skoleledere, lærere og elever, samt lærerutdanningene og fremtidens lærere.

Norden som grunnleggende prinsipp (kontekst og arena)

Opplæringen i skolen skal, etter opplæringsloven, åpne dører mot verden og framtiden. Den skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, gi elevene kunnskap, kompetanse og holdninger til å mestre livet, og til å ta del i arbeid og fellesskap i samfunnet (lovdata.no).

---

¹ **Helsingforsavtalen, artikkel 8:** "Undervisningen og utdannelsen i skolene i de nordiske land skal i passende omfang omfatte undervisning om språk, kultur og alminnelige samfunnsforhold i de øvrige nordiske land, herunder Færøyene, Grønland og Åland" (www.norden.org).

² **Deklarasjon om nordisk språkpolitikk:** "En nordisk språkpolitikk bør derfor sikte mot • at alle nordboere kan lese og skrive det eller de språk som fungerer som samfunnsbærende i området hvor de bor • at alle nordboere kan kommunisere med hverandre, først og fremst på et skandinavisk språk [...] For å oppnå målene bør • nabospråkundervisningen i skolen styrkes, samt undervisningen i skandinaviske språk som hjelpespråk og fremmede språk" (www.norden.org)

³ I **den svenske læreplanens** del om overgripende mål og retningslinjer for kunnskap står det at "Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken." Dette følges opp med kompetansemål om Nordens språk, kultur, samfunn og geografi på flere årskurs og gymnasnivå i læreplanene for både svensk, samfunnsfag, historie og geografi (www.skolverket.se).

Den danske læreplanen har ingen generell/overordnet del utover formålsparagrafen i folkeskoleloven. I formålet for faget dansk står det imidlertid at "[e]leverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab." Dette følges opp med kompetansemål i nabospråk og litteratur gjennom grunnskole og gymnasium. Også i utkast til nye læreplaner for gymnas, som har vært på høring våren 2017, formuleres kompetansemål om nordisk språk og litteratur, samt at "[g]jennom kernestoffet skal elevene opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber. Kernestoffet består af primært dansksprogede tekster suppleret med norske og svenske tekster på originalsprog" (www.emu.dk).

Norden er både kontekst og arena for alt dette. Det nordiske språk- og kulturfellesskapet er en naturlig og integrert del av norsk språk, historie, kultur og identitet. Det settet av verdier som vi bygger samfunnet på og regner som sentrale for Norge, deler vi også med våre naboland. Et tett offisielt nordisk samarbeid har lagt premissene for et felles nordisk studie- og arbeidsmarked og et integrert næringsliv i Norden. Mye av vår velstand bygger på nordisk samhandel. Det nordiske samarbeidet er nødvendig for å finne felles løsninger på fremtidens lokale og globale utfordringer. Kunnskap om Norden er avgjørende for å kunne ta aktivt del i dette, og føre samarbeidet og utviklingen videre. Det er bred politisk enighet om at det nordiske samarbeidet er verdifullt, og det har en stor folkelig støtte⁴. Det nordiske samarbeidets betydning og utbredelse må imidlertid synliggjøres for at oppvoksende generasjoner skal få ta del i og videreføre det.

Overordnet del må gi kompetansemålene kontekst og relevans

Overordnet del må gi læreplanenes kompetansemål om Nordens språk, kultur og samfunn kontekst og relevans, og markere skolens og lærerens forpliktelse til å gi alle elever tilstrekkelig undervisning om dette.

Undersøkelser viser at nabospråkundervisning ofte nedprioriteres, til og med utelates, på tross av læreplanens kompetansemål om dansk- og svenskforståelse etter 4., 7. og 10. trinn, og i videregående opplæring⁵. ”Mange [norsklærere] har ei kjensle av at nabospråkundervisninga i liten grad blir teken på alvor sjølv om læreplanane har klare kompetansemål på dette området”⁶. Det er grunn til å tro at disse kompetansemålenes mangel på kontekst bidrar til at de anses som mindre viktige.

Kulturdepartementet kan ikke akseptere at elever ikke får den undervisningen de skal ha, og dermed kompetansen og bevisstheten til å gripe de mulighetene Norden kan tilby, grunnet læreres egen opplevelse av kompetansens relevans. Det kan ikke overlates til skoleeier, -leder eller læreres bevissthet eller prioritering om elevene skal få undervisning om Nordens språk, kultur og samfunn.

Kunnskapen og kompetansen må være alle elever forunt og må derfor eksplisitt inn i læreplanverket og *Overordnet del – verdier og prinsipper*. Slik sikres de enkelte elevers forutsetninger for, og tilgang til, Nordens kulturfellesskap og felles studie- og arbeidsmarked. Slik legges også grunnlaget for fremtidens nordiske samarbeid og samfunnets utvikling.

---

⁴ *Undersøgelse af den nordiske befolknings kendskab og holdning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og et særligt forstærket nordisk samarbejde*, Oxford Research 2010

⁵ *Spørsmål til Skole-Norge våren 2010 og våren 2012*, Utdanningsdirektoratet/Nifu Step 2010/2012

⁶ *Norsklæreres holdnings til eget fag*, Språkrådet/Synovate 2011